

TOPLUMSAL CİNSİYET BAKIŞI İLE COVID-19 SALGININDA

DİKKATE ALINMASI GEREKEN BAZI ÖZET BİLGİLER:

Hazırlayanlar: Nevin Şenol (Kadın Çalışmaları Uzmanı) - Ayşe Akın (Halk Sağlığı ve Kadın Hastalıkları Doğum Uzmanı)

Günümüzde tüm toplumu, her bir bireyi, ülkelerin - sağlığını olduğu kadar “sağlık sistemleri, eğitim, ekonomi, gibi diğer tüm yaşamsal sistemlerini de” etkileyen ciddi bir Halk Sağlığı sorunu ile karşı karşıya olduğumuz bu günlerde, daha az akla gelen“ toplumsal cinsiyet bağlamında bazı hususlarda çok özet olarak ilgililerin dikkatini çekmek amacı ile bu “özet yazı” hazırlanmıştır:

Covid-19 salgınıyla yapılacak mücadelede, toplumsal cinsiyet normları ve rollerinin kadın ve kız çocuklarının salgından etkilenme biçimlerini farklılaştırdığı asla göz ardı edilmemelidir.

- Covid-19 salgınında en ön safta mücadele veren en fazla risk altında olan grup hiç kuşkusuz sağlık çalışanlarıdır. Bilindiği gibi Sağlık çalışanlarının yüzde 70'ini kadınlar oluşturmaktadır, dolayısıyla salgında enfekte olma riskleri çok yüksektir. Bu nedenle, kendilerine gerekli nitelik ve yeterli sayıda maske, tulum, eldiven vs. gibi koruyucu malzeme tedariki, belli aralıklarla kendilerine test yapılması çok önemlidir.
- Ayrıca, kadın sağlık çalışanlarının cinsel ve üreme sağlığı ihtiyaçları özellikle karşılanmalı, işyerinde ayrımcılığa uğrama riskleri ortadan kaldırılmalıdır.
- Kadınlara, özel yaşamlarında taşıdıkları çocuk, yaşlı bakımı ve ev işlerine ilişkin yük ve kaygılarının en aza indirgenmesi için özel destekler sağlanmalıdır.
- Salgında artan stres ve stresi artıran işsizlik, geçim sıkıntıları kadın ve kız çocuklarının eviçi şiddete uğrama riskini artmaktadır. Üstelik salgınlarda kadın ve kız çocuklarını eviçi şiddetten koruması gereken kurumlar işlevlerini yerine getirmekte yetersiz kalabilirler. Dolayısıyla kadına yönelik şiddeti önlemek için mevcut başvuru ve koruma sistemi salgın şartlarına uyarlanmalıdır. 6284 sayılı Yasanın tam olarak uygulanması için gereken yapılmalıdır.
- Salgın hastalıklar sürecinde işyerlerinin kapanması, ekonomik faaliyetlerin sekteye uğraması vb. nedenlerle işten çıkarılanların en başında kadınlar gelmektedir. Esasen kadınların işgücüne katılım ve istihdam oranları erkeklerin çok gerisindedir, salgınlar bu eşitsizliği artırmaktadır ve artıracaktır. İşten çıkarmalar yasaklanmalı ve işten çıkarılanların gelir kaybı işveren ve devlet tarafından karşılanmalıdır. Bu bağlamda, yaygın kadın yoksulluğunu da unutmamak gerekir. Özellikle yaşlılar ve çocuklar ülkemizde en yoksul kesimi oluşturmaktadır. Salgının her türlü ayrımcılığı özellikle de cinsiyet ve yaş ayrımcılığını körükleme riski her zaman akılda tutulmalıdır ve gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Hamile kadınlar, özellikle akciğer hastalıkları gibi ek hastalıkları olanlar, loğusa ve emziren kadınlar, salgınlarda riskli gruplar arasındadır. Onlar için güvenli ve işleyen bir sosyal ve sağlık sistemini ayakta tutmak özel önem taşır.
- Cinsel ve üreme sağlığı ve hakları salgın sırasında öncelikli olarak ele alınması gereken önemli bir halk sağlığı meselesidir. Salgın sırasında cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerinin, araç-gereçlerinin tedarik zinciri bozulup bunların arzında sorunlar yaşanabilir. Kadınların bu hizmetlere nasıl ulaşacağı ve araçların nerelerden bulunabileceği veya nereye başvuracağı hakkında bilgilendirilmesi ve bunlara erişiminin kolaylaştırılması gerekir.
- Salgın sırasında okulların kapanması ve çocukların ve tüm aile fertlerinin evde bulunması, evde hijyen, gıda güvenliği vb.yi sağlamaları beklendiği için, kadınların iş yükleri artmaktadır. Daha da önemlisi aile içinde hastalara ve salgın hastalığa yakalananlara bakan genellikle kadınlardır. Bu da kadınların enfekte olma oranını

yükseltmektedir. Bu nedenle kamu, kadının iş yükünü çeşitli yollarla ve mutlaka hafifletmelidir.

- Surveyans ve mücadele sistemi cinsiyet, yaş ve gebelik ayrımlı dataları içermelidir.
- Sosyal mobilizasyonda belirleyici rolü olan kadınları salgınla mücadelede kararlara katılımının sağlanması karar süreçlerinde yer almaları yukarıda sayılanlar kadar önemli bir diğer konudur. Örneğin Merez Bilim ve il pandemi kurullarında toplumsal cinsiyet çalışmaları yapan akademisyenlerin ve/veya kadın kuruluşlarının temsil edilmesi gerekir.
- Çoğunlukla insan onuruna uygun barınma koşullarından mahrum, temiz suya, yeterli gıdaya ve hijyenik koşullara sahip olmadıkları için koronavirüse karşı korunmasız durumda olan tüm mülteci kadınların, sağlık kontrollerinin acilen yapılmasını ve kayıtlı ya da kayıtsız tüm mülteci kadınların sağlık hizmetlerinden koşulsuz, şartsız yararlandırılmasını gerekir.
- Sağlık hizmetlerinin başarısında, “sektörler ve disiplinler arası yeterli iletişim ve işbirliğinin yapılması kilit faktörlerdir. Salgın durumlarında bu iletişim ve işbirliği daha da önem kazanmaktadır. Dolayısı ile Devlet, tüm kamu kurum ve kuruluşları, Üniversiteler, sivil toplum kuruluşları(STKlar), özellikle kadın örgütleri ve yerel Yönetimler belli bir koordinasyonla yürütülecek bu işbirliğinde mutlaka yer Almalı, bu işbirliklerinde “toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımlar” gerçekleştirilmelidir.

Diğer bazı ülkelerde neler yapılıyor: (Türkiye'deki uygulamaları için de örnek teşkil edebilir)

- Fransa sağlık çalışanlarının çocukları için hastanelere yakın ve salgın şartlarında çalışan kreşler açıyor, yine kalabilmeleri için hastane yakınındaki otelleri sağlık çalışanları için tahsis ediyor.
- İspanyada eczaneler ile kadına karşı şiddetin önlenmesi için “mascarilla19” “maske 19” kampanyası gerçekleştiriyor. Şiddete uğrayan kadın, şiddet uygulayanla aynı evde olduğu için çoğu zaman yardım hatlarını arayamıyor, bu durumda eczaneye gidip “**maske 19**” isteyince eczacı doğrudan yardım hattını arıyor.
- Fransa Eşitlik Bakanlığı tarafından İspanya'daki uygulama paralelinde uygulama başlatılıyor. Şiddete uğrayan kadın eczaneye gidip ya da gitmede telefonla “**maske 19**” isteyince eczacı doğrudan yardım hattını arıyor.
- Fransa İçişleri Bakanlığı şiddet gören kadınların kriz döneminde kalabilmeleri için **20000 gecelik otel rezervasyonuna bütçe ayırıyor** (Türkiye'de de Aile Bakanlığı ve/veya belediyeler bunu yapabilir bunun için gerekli bütçeler kendilerine tahsis edilmelidir).
- Fransa İçişleri Bakanlığı **süpermarketlerde kadınlar için başvuru/danışma standları** açıyor. Bu standların sayısı 200'ü aşmış durumda.
- İtalyan kadınlar, kadınları koruyacak bir resmi koruma emrinin bir an önce çıkarılmasını talep ediyor. (Bizde de İçişleri Bakanlığı 81 il valiliğine 6284 sayılı Yasanın eksiksiz uygulanması için “yeni bir genelge” gönderebilir, Adalet Bakanlığı benzer bir girişimde bulunabilir, illerde yeni kurulan **pandemi kurullarında kadınların temsili sağlanabilir**)
- Avusturyaya hükümeti korona virüs krizi nedeniyle artan şiddeti önlemek ve mağdur kadınları desteklemek üzere **92 milyon dolarlık bir destek** paketi hazırlıyor.
- İngiltere'de göçmen kadınlar için “**silent touch**” uygulamasının kullanılması teşvik edilmekte. Bu hatta tuşa basınca konuşmadan yardım isteniliyor. Ülkemizde KADES uygulaması, benzer bir uygulamadır ancak tam olarak çalışması henüz sağlanamamıştır.

Benzer örnekler daha da artırılabilir.